

EKONOMICKÉ ASPEKTY BRANNÉ POLITIKY A VOJENSKÉ MOCI STÁTU

Práce uvedeného názvu je dílem autorského kolektivu, který pracoval pod vedením Vlastimila Chládky a jehož dalšími členy byli Ladislav Nesvadba a Waclaw Stankiewicz. První dva jmenovaní jsou docenty oddělení politické ekonomie ŮML UJEP, třetí člen kolektivu je profesorem Wojskowe akademie Polityczne ve Varšavě. Práce byla vydána v roce 1981 na UJEP v Brně a má 228 stran.

Práce zkušeného autorského kolektivu vyšla v době, ve které narůstající agresivnost imperialistických zemí vyvolává zotřívání napětí v jednotlivých částech světa i mezi světovými soustavami. Tím je aktuálnost práce ještě zvýrazněna.

Na rozdíl od jiných prací věnovaných zkoumaným otázkám, je tato kniha pojata jako historický nástin. Vybrané problémy vztahu ekonomiky a vojenství v současných podmínkách jsou analyzovány na základě rozboru historických souvislostí.

První kapitola, věnovaná základním souvislostem mezi vojenstvím a ekonomikou, má vstupní charakter. Čtenář se v ní může seznámit s myšlenkami klasiků marxismu-leninismu k uvedeným otázkám a současně se základními kategoriemi. Je zde vymezena i válečná ekonomika jako mezní vědní obor mezi vojenskou a ekonomickou vědou. Přístup autorů vychází z názoru, že ekonomika podmiňuje válku ve dvojnásobném smyslu. Jednak jsou v ekonomice skryty hlubinné příčiny válek (proto při analýze jejich podstaty a cílů je nutno vycházet z analýzy ekonomických vztahů a zájmů válčících stran), ale na ekonomických podmínkách závisí i konkrétní podoba válek (ekonomika je jejich materiální základnou).

Ve druhé kapitole je podán historický nástin vývoje vztahu ekonomiky a vojenství, podmíněnosti vývoje vojenské techniky vývojem výrobní techniky. Zvláštní pozornost je věnována rozboru vojenskoekonomických souvislostí 1. a 2. světové války. Z historického nástinu přechází autoři k vymezení základů vojenské moci průmyslově vyspělých států a charakteristice jednotlivých složek jejich vojenské síly, při respektování specifických rysů kapitalistických a socialistických států.

Třetí kapitola zkoumá vztah ekonomiky a vojenství v období pronikání vědeckotechnické revoluce do vojenství. Je zde vymezena tzv. revoluce ve vojenství, ale autoři zkoumají i další souvislosti, jako je vztah tempa ekonomického růstu a rostoucích výdajů na zbrojení, urychlené morální zastarávání zbraní i nové nároky na člověka a jeho měnící se postavení v těchto podmínkách.

Čtvrtá kapitola se zabývá problematikou ekonomického zabezpečení potenciální koaliční války. Je v ní objasněna ekonomická příprava států NATO k vojenské agresii a nevyhnutelná opatření členských států Varšavské smlouvy k obraně. Pozornost je věnována i vojenským aspektům mezinárodní ekonomické integrace, EHS na straně jedné a RVHP na druhé straně.

V závěrečné páté kapitole vyvrací autoři názory těch ekonomů, kteří interpretují zbrojení jako stabilizující a oživující faktor ekonomik kapitalistických zemí. Je po-

ukázáno na ekonomické bariéry odzbrojení i na možnosti jejich překonání. Orientace kapacit na mírové výroby má v kapitalistických zemích dostatek prostoru.

Skutečnost, že se autoři nomezili na úzce ekonomický přístup i pojetí problémů, činí knihu přístupnou širokému okruhu čtenářů, kteří v ní naleznou odpověď na řadu aktuálních problémů i podněty k dalšímu zamyšlení.

Kamil Fuchs

Jaroslav Vaculík: *Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v letech 1945 až 1948*. Brno, Univerzita J. E. Purkyně 1984, 228 s.

Autor, který rozšířil svou kandidátskou disertační práci, navazuje na početné, předtím publikované studie. Zabývá se nepočtenějším proudem našich reemigrantů, kteří pomáhali po 2. světové válce osídlvat pohraničí českých zemí. Zpracování tématu vychází důsledně z marxistických hledisek.

V úvodu hodnotí především dosavadní literaturu a dochované prameny, ať již archivní nebo tištěné. Monografie je rozdělena podle základních periodických mezníků života volyňských Čechů a definitivní skončení procesu jejich usídlení se klade do podzimu 1948.

Pro pochopení příčin reemigrace má velký význam 1. kapitola, která se člení chronologicky na 5 podkapitol. Jde doposud o nejucelenější a nejpřehlednější zpracování dějin volyňských Čechů. Obsahuje stručnou historii vzniku a vývoje české hospodářské emigrace na Volyni v letech 1868—1945. Příčiny vzniku spatřuje J. Vaculík správně v třídním rozkladu české vesnice po nástupu kapitalismu. Zabývá se vznikem české minority na západní Ukrajině v letech 1868—1874 a nejdříve sleduje její sociálně ekonomický, politikospolečenský a kulturní vývoj až do počátku roku 1917. Poté se zabývá postavením menšiny v revolučních událostech až do roku 1920, kdy se převážná část volyňských Čechů dostala pod polskou nadvládu. Specifikem celého období existence minority byla naprostá převaha maloburžoazie a zcela nepatrný počet proletariátu. Plasticky je podán i veřejný a kulturní život menšiny. Po porážce buržoazně statkářského Polska došlo na velmi krátkou dobu opět ke spojení volyňských Čechů v jednom státě — v SSSR. Česká menšina se aktivně zapojila do boje proti fašistickým okupantům a po osvození Sovětskou armádou podstatně posílila čs. vojenské jednotky v SSSR. V září 1944 tvořili volyňští Češi polovinu 1. čs. armádního sboru v SSSR.

Druhá kapitola sleduje 1. fázi osídlování našeho pohraničí demobilizovanými volyňskými Čechy a ukazuje na problémy, které vznikaly. Přitom průběh osídlování byl v Čechách rychlejší než na Moravě. Třetí plochy vyplývaly nepochybně i za toho, že počet zájemců o osídlení pohraničí byl na Moravě vyšší. Následující kapitola se zabývá vnitřními a zahraničně politickými souvislostmi přípravy a realizace organizované masové reemigrace volyňských Čechů, kterou umožnila československo-sovětská smluva z července 1946. Vlastní akce probíhala od konce listopadu 1946 do května 1947. Usídlení se v této 2. fázi provádělo po celém pohraničí českých zemí a spolu s 1. fází šlo asi o 40 tisíc osob.

Předposlední kapitola rozebírá vlastní průběh usídlování a je stejně jako předchozí založena na dokonalém využití a rozboru pramenů. Autor přitom poukazuje na problémy, které vznikaly, poněvadž až do února probíhal ostrý politický zápas o volyňské Čechy, poněvadž se celou akcí pokoušely zneužít nekomunistické strany. Přes některé nedostatky však usídlování probíhalo uspokojivě. Únor 1948 umožnil dokončení procesu, který se klade do podzimu 1948. Poslední kapitola zobrazuje počátky integrace a asimilace reemigrantů i vznik a vývoj specifické organizace — Svazu Čechů z Volyně.

Připojený exkurs se zabývá především postojem bývalé minority k procesu združstevňování v letech 1949—1954, poněvadž šlo většinou o zemědělce. I když mezi nimi byli i průkopníci družstevní myšlenky, zejména v českých krajích, probíhalo združstevňování v prostředí volyňských Čechů obtížněji, stejně jako veřejné a společenské zapojení. Autor přitom rozebírá příčiny těchto postojů.